

گزارش رصد فرهنگی (۴۵)

مسجد در ایران

در گزارش حاضر ابتدا آماری از وضعیت مساجد در سطح ملی و استانی و جهانی ارائه می‌شود. سپس با استفاده از پیمایش‌های ملی، جایگاه مسجد در رفتار دینی و اجتماعی بررسی می‌شود.

چکیده آماری

براساس آخرین داده‌های موجود، تعداد مساجد کشور ۸۵ هزار باب است. به ازای هر ۳ هزار ایرانی، یک مسجد در کشور وجود دارد. مساجد ایران در مقایسه با دوران پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، افزایش ۳ برابری را تجربه کرده‌اند. تعداد مساجد شیعی فاقده امام‌جماعت در ایران ۳۳۵۵۲ باب است. در ۳۰.۶ درصد از مساجد ایران، نماز جماعت در ۳ نوبت برگزار می‌شود، در حالی که در ۱۶ درصد از مساجد نماز جماعت اصلاً برگزار نمی‌شود و در ۱۲.۵ درصد از مساجد، نماز جماعت تنها در برخی ایام سال همانند محرم و رمضان برگزار می‌شود. استان خوزستان بیشترین تعداد امام‌جماعت را در بین استان‌های کشور داراست در حالی که در تعداد مساجد در رتبه نهم قرار دارد. استان آذربایجان شرقی با ۷۱۸۶ باب مسجد، بیشترین تعداد مسجد کشور را دارد و کمترین تعداد مساجد متعلق به استان‌های البرز و ایلام با ۴۵۴ و ۵۰۰ باب مسجد است. تعداد اماکن مذهبی و عبادی به جز مسجد در ایران، همانند حسینیه، فاطمیه، مهدیه، زینبیه و تکایا ۷۲۹۷۶ باب است. تعداد مساجد اهل سنت در ایران ۲۷۰۲۸ باب است. از ۳۱ استان کشور در ۱۲ استان مسجد اهل سنت وجود دارد. در جهان حدود ۴ میلیون مسجد وجود دارد و ایران در این میان رتبه ۸ را داراست. اندونزی با ۸۰۰ هزار مسجد، صاحب بیشترین تعداد مسجد در دنیاست. عربستان سعودی علی‌رغم تعداد جمعیت کمتر، با ۹۴ هزار مسجد، در رتبه بالاتری نسبت به ایران قرار دارد. ترکیه نیز با جمعیتی نزدیک به ایران، ۳ هزار مسجد بیش از ایران دارد. تا اردیبهشت ۱۴۰۲، ۲۶۲۶۰ کانون فرهنگی هنری در مساجد تشکیل شده و ۲۴۶۴۵۵۸ نفر در این کانون‌ها عضو هستند. استان‌های اصفهان، تهران و هرمزگان بیشترین تعداد اعضای کانون‌ها را دارند. در آخرین داده‌های آماری، ۵۸ درصد از مردم همیشه نماز روزانه خود را می‌خوانند و ۱۵.۷ درصد در اغلب موارد نماز می‌خوانند. تنها ۱۱.۲ درصد از افراد جامعه هیچ‌گاه نماز نمی‌خوانند. داده‌ها نشان می‌دهد که اعتقاد به وجود خدا در میان مردم یک ثبات نسبی دارد و با عددی بین ۹۵ تا ۹۷ درصد قابل بیان است. این مسئله درباره اعتقاد به معاد هم با ۹۱ درصد، صادق است. نمازخوانی در ایران با یک شیب ملایم در حال کاهش و در مقابل تعداد کسانی که اظهار داشته‌اند نماز نمی‌خوانند روبه‌افزایش است. فراوانی ادای نماز جماعت از سال ۱۳۷۹ تا ۱۴۰۲ در حد متوسط و روبه‌پایین بوده است و تعداد کسانی که در نماز جمعه شرکت می‌کنند، در هیچ سالی به ۴۰ درصد نرسیده است. برخلاف شاخص‌هایی مانند نماز جماعت و نماز جمعه که در سطح مشارکت پایینی قرار دارند، جامعه در خصوص مناسکی چون شرکت در مراسم روضه، هیئت و زیارت اماکن مذهبی سطح بالای مشارکت و گاه افزایشی را تجربه کرده است.

بر اساس داده‌های ۳ ماه اخیر، ۱۴.۲ درصد از مردم هر هفته در مجالس مذهبی و هیئت شرکت می‌کنند، ۱۲.۳ درصد ماهی یکی دو بار و ۵۸ درصد از افراد جامعه در مناسبت‌های خاص مانند محرم و شب‌های قدر در مجالس مذهبی و هیئت‌ها شرکت می‌کنند. تنها ۱۴.۷ درصد از افراد اصلاً به هیئت نمی‌روند.